

Volgspot

Van Joseph O'Connor verscheen eveneens bij uitgeverij Anthos

De verkoper

Stella Maris

Joseph O'Connor

Volgspot

Vertaald door
Harm Damsma en
Niek Miedema

Anthos|Amsterdam

Deze uitgave kwam mede tot stand dankzij een subsidie van het
Ireland Literature Exchange (vertaalfonds), Dublin, Ireland
www.irelandliterature.com
info@irelandliterature.com

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een werkbeurs
van het Nederlands Letterenfonds

ISBN 978 90 414 1635 3

© 2010 Joseph O'Connor

© 2011 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,
Amsterdam, Harm Damsma en Niek Miedema

Oorspronkelijke titel *Ghost Light*

Oorspronkelijke uitgever Harvill Secker

Omslagontwerp Nanja Toebak

Omslagillustratie © Darryl Estrine/Stone/Getty Images

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Voor Ciaran en Julia Carty

Eerlang word je een afwezigheid gewaar
Die naast je groeit, als een boom...

– Sylvia Plath, 'Voor een zoon zonder vader'

SYNGE (spreek uit 'Sing'), Edmund John Millington (1871-1909), de invloedrijkste Ierse toneelschrijver van de twintigste eeuw. Richtte samen met Yeats en Augusta Gregory het Abbey Theater in Dublin op. Tot zijn werken behoren *The Well of the Saints*, *Riders to the Sea* en *The Playboy of the Western World*, waarvan de première (Dublin, 1907) en de daaropvolgende tournee door de Verenigde Staten met rellen gepaard gingen. Was ten tijde van zijn overlijden verloofd met de actrice Molly Allgood, toneelnaam Maire O'Neill, een verbintenis waarover vrienden, vakgenoten en wederzijdse familie weinig te spreken waren. Haar vele brieven aan hem zijn niet bewaard gebleven.

EEN KAMER IN EEN LONDENS PENSION

27 oktober 1952

6.43 uur

In de bovenkamer van het vervallen herenhuis aan de overkant van de straat heeft de hele nacht licht gebrand. Je zag het steeds vanuit je bed, telkens als je je omdraaide naar de raamkant, wat je wel moest om je fles van de vloer te kunnen pakken. En zo gaat het haast alle nachten. Tegen dat het begint te schemeren gaat het peertje aan. En 's ochtends, een paar tellen nadat de straatlantaarns knipperend zijn gedoofd, gaat het uit en wordt het haveloze gordijn dichtgetrokken.

Je bent nu vijftenzestig, even oud als dat huis misschien, misschien zelfs nog wat ouder. Onvoorstelbaar. Je loopt naar het enige raam in de kamer. De ruit voelt ontzettend koud aan. Het wordt winter in Engeland. Het is guur geweest, de laatste tijd. En de afgelopen nacht is er zelfs een zware storm over Londen getrokken.

Je hebt nog nooit iemand dat troosteloze huis zien in- of uitgaan, maar toch komt de postbode er nog regelmatig langs om zijn enveloppen door de gebroken ruit in de voordeur te duwen, want de brievenbus zit al jaren dichtgespijkerd. Mannen urineren er in het portiek. Een van de straatmeiden oefent er haar beroep uit, en de balustrade zit al sinds jaar en dag onder de schuttingwoorden. Tal van venstergaten zijn met planken dichtgetimmerd. Tegen de gevel woekert een vlinderstruik.

Je hebt het gevoel dat de bewoner van die kamer een man is. Op een keer gleed er rond middernacht een schaduw langs het bovenste raam – tenminste dat dacht je – en de manier waarop die bewoog had iets mannelijks. Er was een tijd dat je over hem lag te denken – Hoe kan hij

nou in z'n eentje in zo'n oud, half kapot gebombardeerd huis wonen? Van wie komen die brieven? Waar gaan ze over? – want dat hielp je de meedogenloze uren voordat het dag werd door te komen. Maar vanmorgen is iemand anders weer bij je langs geweest, uit datzelfde licht vreemd genoeg, uit een onzichtbaar vertrek, uit een stad waar je de laatste dertien jaar hebt gewoond, maar die je nooit redenen heeft gegeven om je er thuis te voelen. Dat is ons allemaal weleens overkomen, dat ineens iemand in ons hoofd komt aanwaaien die we dachten vergeten te zijn of welbewust uit onze gedachten hadden verbannen. Maar vandaag zal blijken dat degene die rondwaart weigert zich te laten verbannen, een emigrant is die hardnekkig probeert thuis te komen.

Hij kon soms knap lastig zijn. Waarom zou ze dat ontkennen? Hij was snel geprikkeld, *rancuneus*, voor een betrekkelijk jonge man. Omdat de roddelaarsters, de bemoeials, de kwaadspreeksters en de gniffelaars altijd zanikten over het leeftijdsverschil tussen jullie. Die jaloerse teven. Die schijnheilige huichelaars met hun dubbele onderkinnen, te achterbaks om openlijk uit te komen voor wat ze werkelijk dwarszat. Wat zeggen jaren nou? Verzinsels zijn het, inktvlekken op een kalender. Er zijn de laatste tijd momenten waarop de vorige dag aanvoelt als een vorig leven en de volgende dag als een toekomstige eeuw, even onbereikbaar. En als hij niet zo jong was gestorven, zou het verschil in jaren zijn weggeschrompeld, omdat getrouwde mensen dezelfde leeftijd krijgen, in de loop van de tijd op elkaar gaan lijken, als twee boekensteunen, met hun herinneringen in grijze boekdelen tussen hen in, die geen van tweeën hoeven te lezen wat ooit tussen hen in stond. Wat zou hij nu geweest zijn? Tachtig? Ruim. Een ouwe sok op pantoffels. Een pantoffelheld. Een fossiel. Lastig uit te rekenen met zo'n benevelde, karterige kop. De optelsom van de decennia loopt telkens weer vast, komt elke keer weer verkeerd uit. Na een paar mislukte pogingen geef je het maar op.

Je neemt een klein, zuur slokje. Bij wijze van medicijn. Om het af te leren. De geur van gin slaat op je ogen, benadrukt op de een of andere manier zijn aanwezigheid, maar je grimast hem weg met een volgende teug. *De eeuwige haat en nijd van deze onbehouwen stad*. Was dat niet van Yeats? Of van die andere ezel? Shaw. 't Was Dublin waar-ie over zeurde. Maar alle steden zijn onbehouwen, tegenover bejaarden, armen, collabora-

teurs. Waarom moeten dichters de dingen toch altijd zo opdoffen? Jezusmina, ze noemen de roos op hun schouders nog 'sprookjessneeuw'.

Kort na zonsopgang. De tijd van schaduwkussen. Grauw licht in het raam en het geluid van de fluitketel terwijl je rondloopt en maar niet warm kunt worden. Wanten waar de flarden bij hangen. Je draagt de schoenen van een dooie. Nou ja, zuinig aan doen kan geen kwaad. Verspilling is zonde. Verderop in Brickfields Terrace is de melkboer aan zijn ronde begonnen. Je vraagt je af of hij je nog eens een maand op de pof zou willen leveren, maar omdat je bang bent dat hij nee zal zeggen zie je ervan af. Rijp geeft de straatstenen, de telefooncel, de straat, de nepzuilen voor het huis waar de hele nacht licht brandt en de luifel boven de zaak van de groenteboer op de hoek van Porchester Road een zilveren glans. Roeken cirkelen om de schoorstenen.

De bijzit van Johnny Synge. De scharrel van dat protestantenjong. De hoer van die fabulant uit Kingstown. Beledigingen die de lolbroeken van Dublin haar nariepen en die ze na meer dan veertig jaar nog altijd hoort.

Je schuifelt weg van het raam, naar het hoekje bij de kookplaat. De kamer ruikt naar gekookte kool en stof. Ergens beneden staat een radio te blèren, maar je vindt de overlast niet erg, het montert je soms op een rare manier juist op. Er zijn uren, 's avonds laat, dat je de troostende werking die ervan uitgaat, mist. Voor eenzame mensen is stilte soms angstaanjagend. Hij zei altijd dat je een te rijke verbeelding had, te veel fantaseerde. Een typisch rooms trekje, zei hij dan schertsend. Tegenwoordig lees je 's nachts flutromannetjes uit de goedkope bibliotheek op Earl's Court Road. Als je die *Ware Liefdesgeschiedenissen* niet had, had je helemaal niks om even aan de werkelijkheid te ontsnappen. Wat zou hij de pest gehad hebben aan die beduimelde bedgenoten van je met hun ezelsoren en traanvlekken. 'Opium voor oude vrijsters,' zou hij spottend zeggen.

*Eer vallen alle zeeën droog,
Eer stort de zon op straat,
Eer stopt de aard' met draaien, lief,
Dan dat ik u verraad!*

Een lied dat je hartverscheurend vond, Molly. Dat iemand zo toegewijd kon zijn.

Een paar druppels melk zou de scherpte wat van de gin afhalen. Dat goedkope bocht brandt een gat in je keel. Eenentachtig. Zou hij nu wezen. Als hij nog leefde. Zou hij nu zijn. Nog steeds je zinnen aan het verbeteren. Het gevoel dat hij zich soms voor je geneerde heb je nooit helemaal kwijt kunnen raken. Er was meer verschil dan alleen dat in leeftijd.

In de kast staan een theebus versierd met een plakplaatje van een papegaai, en een lege suikerzak waar misschien nog een paar laatste korrels uit geschraapt kunnen worden. Je denkt aan de melkboer, die oud is voor zijn leeftijd. Ze zeggen dat hij bij Anzio een shellshock heeft opgelopen. De kinderen uit de buurt zijn bang voor hem en roepen hem na. Er wordt gefluisterd dat hij op de raarste dingen gebeten is, op hondenstront, op bloed, op immigranten, vooral op Polen, en het gebrek aan openbare toiletten. Hij heeft een tijdje een knappe scholiere lastiggevallen die altijd binnendoor naar St Catherine's ging, en sindsdien zie je nooit meer schoolmeisjes hier in de straat. Hij heeft de grijns van een lijk en de houding van een militair, maar soms verlengt hij zijn pas als iemand die van stapsteen naar stapsteen gaat, terwijl hij de hele tijd keihard lacht. Heeft hij niet door dat het plezier van de voorbijgangers gespeeld is, en in feite een typisch Engelse vorm van haat? Misschien dat er iets van begrip zou kunnen ontstaan. Als er open kaart met hem zou worden gespeeld. Maar nee. Zoiets geeft geen pas.

Men vráágt niet te mogen poffen, Wisselkind. Als het geval het wil, krijgt men het aangeboden. Men dient altijd de tering naar de nering te zetten. Iedere concessie betekent de ondergang van de beschaving.

De kat loopt met verende, parmantige pasjes over de plakkerige, kale houten vloer en kromt haar rug tegen een tafelpoot. Ineens lijkt ze geboeid door een in een leren lijst gevatte foto, die gesteund door twee lege kandelaars op de schoorsteenmantel prijkt. De man op de foto is al heel lang dood. Zijn kleren stammen uit het begin van de eeuw: een afgedragen pak met plusfour en brogues, een te grote universiteitspet en een om zijn hals geknoopte zakdoek. In zijn gehandschoende rechterhand heeft hij een rotting en uit de zak van zijn colbert steekt de bovenrand van een boek. Dankzij de sepia hebben zijn kleren dezelfde kleur als zijn haar, net als de chaise longue van zijn moeder op de achter-

grond. De foto is in de loop van de tijd kromgetrokken. Hij heeft al heel wat schoorsteenmantels gezien. Heel wat dozen en goedkope hotelkamers, heel wat artiestenfoyers, logementen, zijvakjes van kartonnen koffers. Zijn houding heeft iets stijfs, als van iemand die in een opera voor een vuurpeloton staat, en zijn ogen, droef als die van een martelaar, zijn enigszins wazig, alsof hij net knipperde of huilde op het moment dat er werd afgedrukt. Al zou dat niets voor hem geweest zijn.

Op een onzichtbare radio klinkt een middeleeuwse Schotse ballade. Je bent elke keer weer blij als het ochtend wordt. Het trage geklos van het paard van de melkboer. Een auto slaat rommelend aan, er klingelt een fietsbel, en de spoken trekken zich terug in het behang. Het is alsof je jezelf van een afstandje bekijkt, als een personage uit een verhaal wellicht. Juffrouw O'Neill zit huiverend aan tafel en drinkt de bittere thee zonder melk. Een stuk overgeschoten zeil doet dienst als tafelkleed. Het zit onder het kaarsvet en de schroeiplekken van sigaretten. Op verschillende plekken zijn een wapenschild met gekruiste rapieren en de lijfspreuk *FIDES ET ROBUR* zichtbaar. Ze is tweemaal getrouwd geweest, eenmaal weduwe geworden, eenmaal gescheiden. Haar enige zoon, die piloot bij de RAF was, is omgekomen in de oorlog, neergeschoten boven Noord-Duitsland, nooit geborgen. Het is echt een hele tijd geleden dat zij nog een hoofdrol heeft gespeeld, dat de theaters van Broadway weergalmden van de toejuichingen vanwege haar briljante optreden, maar in een leven waarin die tumultueuze ovaties nog altijd naklinken, als zij dat al doen, gaat nog altijd een schimmig doek op. Eén keer, op Saint Patrick's Night, hadden de mensen in Scranton, Pennsylvania, de trein tot stilstand gedwongen, omdat zij er op de een of andere manier achter waren gekomen dat Molly Allgood zich daarin bevond. Ierse emigrantengezinnen. Die stonden te huilen en te juichen. De kinderen op de schouders. Een oude mijnwerker die haar de hand kuste. Steenkoolstof onder zijn nagels. Verlepte klaver als symbool van het moederland onder de rand van zijn pet. Je kijkt naar je knokige knokkels en ziet het fossiel van een vogelvlugel. Herinneren ze zich nog dat ze ooit ergens in Pennsylvania zijn gekust?